

Nr 176.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen med förslag till lag om ändrad lydelse av § 2 mom. 1 och 2, § 3, § 5 mom. 3, § 7 mom. 3 samt § 8 mom. 2 och 3 i lagen den 24 maj 1895 angående skyldighet för kommuner och enskilda att fullgöra rekvisitioner för krigsmaktens behov; given Stockholms slott den 20 april 1915.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över lantförsvarsärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att antaga bifogade förslag till lag om ändrad lydelse av § 2, mom. 1 och 2, § 3, § 5 mom. 3, § 7 mom. 3 samt § 8 mom. 2 och 3 i lagen den 24 maj 1895 angående skyldighet för kommuner och enskilda att fullgöra rekvisitioner för krigsmaktens behov.

De till ärendet hörande handlingar skola riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

B. B. E. Mörcke.

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av § 2 mom. 1 och 2, § 3, § 5 mom. 3, § 7 mom. 3 samt § 8 mom. 2 och 3 i lagen den 24 maj 1895 angående skyldighet för kommuner och enskilda att fullgöra rekvisitioner för krigsmaktens behov.

Härigenom förordnas, att § 2 mom. 1 och 2, § 3, § 5 mom. 3, § 7 mom. 3 samt § 8 mom. 2 och 3 i lagen den 24 maj 1895 angående skyldighet för kommuner och enskilda att fullgöra rekvisitioner för krigsmaktens behov skola hava följande ändrade lydelse:

§ 2.

1. Genom rekvisition må anskaffas eller tagas i anspråk:

a) kvarter för trupper med befäl och vederlikar samt för andra, som äro vid krigsmakten anställda eller för dess räkning använda; stallrum för hästar och slaktdjur ävensom plats under tak i befintliga byggnader för materiel och andra effekter;

b) mat i kvarteren för den i a) omförmälda personal samt foder åt hästar och slaktdjur;

c) fartyg, båtar och andra farkoster, med eller utan bemanning och materiel;

d) hästar, fordon, sadel och seltyg, automobiler (motorcyklar), lokomobiler, velocipeder, skidor, sparkstöttingar och snöskor, allt med erforderligt tillbehör, så ock personal för nämnda transportmedels skötsel samt materiel och personal för reparation av desamma;

e) vägvisare, budbärare, arbetsmanskaper, materialier, verktyg och redskap för tillfälliga för krigsändamål erforderliga väg-, bro-, förbindelse-, befästrings- och andra arbeten jämte till sådana arbeten nödig mark samt byggnader och verkstäder;

f) proviant och foder jämväl under andra förhållanden än de i b) avsedda, ävensom slaktdjur;

g) bränsle och lägerhalm för trupper i kvarter, läger eller bivack;

h) förnödenheter för drift av kraft- och andra maskiner och värmeapparater av alla slag, såsom vatten, elektrisk ström, bränsle, smörjämnen m. m.;

i) erforderliga materialier för utrustning av krigsfartyg;

k) vård hos befolkningen för sjuka och sårade människor och hästar;

l) annat, som kan behöva undantagsvis genom rekvisition anskaffas, såsom beväpnings- och utrustningspersedlar, läkemedel och sjukvårdsmateriel, ammunition, krut, dynamit och andra sprängämnen, ävensom till biträde erforderlig personal.

2. Genom rekvisition må ock tagas i anspråk: järnvägar och andra transportanordningar, lokomotiv, järnvägsvagnar och övrig järnvägsmateriel, materiel för fältbanor, kanaler och slussverk, telegraf- och telefoninrättningar, apparater för trådlös telegrafi och telefoni, kraft-, kraftöverförings- och verktygsmaskiner av alla slag, elektriska kraftstationer, tryckerier, litografiska anstalter samt ballong-, flygmaskins-, luftskepps- och belysningsmateriel, allt med tillhörande personal och materiel.

§ 3.

För åstadkommande av en såvitt möjligt jämn fördelning vid rekvisitionernas utgörande indelas riket, på sätt som av Konungen jämlikt 13 § bestämmes, i rekvisitionsområden, varvid hänsyn tages ej mindre till de särskilda landsdelarnas tillgångar än ock till rikets administrativa indelning.

Denna indelning skall, då rekvisitionernas beskaflenhet sådant medgiver, läggas till grund för deras utgörande. Utan hinder därav äger dock, vad krigsskådeplats angår, den därstädes förordnade militäre befälhavaren, sedan rätt att göra rekvisition för honom inträtt, att i nämnda avseende utfärda nödiga bestämmelser.

§ 5.

3. Kvarter för människor, stallrum för hästar och slaktdjur samt, i mån av behov, plats under tak för materiel och andra effekter lämnas utan betalning.

Pågår inkvartering under så lång tid, att särskilda kostnader eller avsevärda olägenheter därigenom åsamkas vederbörande kvartervärd,

må dock ersättning utgå med belopp, som Konungen för varje särskilt fall bestämmer.

§ 7.

3. Enligt de i mom. 2 angivna grunder utgår jämväl ersättning för användandet av övriga i § 2 mom. 2 upptagna föremål för rekvisitionsrätten.

§ 8.

2. Efter samma grunder utgår ersättning för begagnandet av fartyg, båtar och andra farkoster. Farkost, som användes till försänkning eller likartat ändamål, ersättes till fulla värdet.

3. För användning av automobiler (motorcyklar) och lokomobiler utgår ersättning såväl för därå bevisligen uppkommen skada som för den för innehavaren förlorade avkastning eller nytta.

Denna lag träder genast i kraft.

*Utdrag av protokollet över lantförsvarsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 20 april 1915.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern HAMMARSKJÖLD,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena WALLENBERG,
Statsråden HASSELROT,
VON SYDOW,
friherre BECK-FRIIS,
STENBERG,
LINNÉR,
MÖRCKE,
VENNERSTEN,
WESTMAN,
BROSTRÖM.

Departementschefen, statsrådet Mörcke anförde härefter:

»Uti underdånig skrivelse den 15 april 1908 gjorde chefen för generalstaben framställning om åtskilliga ändringar i lagen den 24 maj 1895 angående skyldighet för kommuner och enskilde att fullgöra rekvisitioner för krigsmaktens behov. Dessa ändringar avsågo dels att i lagens 2 § såsom föremål för rekvisitionsrätten upptaga en del fortskaffningsmedel och tekniska hjälpmedel, som numera erhållit en väsentligt ökad betydelse för försvaret, dels ock att i lagens 6 och 7 §§ reglera ersättningen för att dessa fortskaffningsmedel och hjälpmedel tagas i anspråk.

Över generalstabens ifrågavarande förslag avgåvos underdåniga utlåtanden av samtliga Kungl. Maj:ts befallningshavande ävensom, efter vederbörande truppförbandschefers hörande, av samtliga arméfördelningschefer, militärbefälhavaren på Gottland, kommandanten i Boden samt chefen för fortifikationen. I allmänhet vann förslaget myndigheternas erkännande av att vara påkallat av tidsförhållandena. Vissa detaljmärkningar, för vilka jag i det följande kommer att närmare redogöra, framställdes dock mot förslaget.

Uti underdånig skrivelse den 12 november 1914 har nu chefen för generalstaben anmält, att sedan förenämnda förslag avgavs, framträtt nödvändigheten av att även vinna klarhet beträffande rätten till rekvisition av ytterligare en del tekniska hjälpmedel m. m. Då därjämte tillgången inom landet å hithörande materiel — särskilt å motordrivna fordon — i väsentlig mån ökats, framstode såsom ett oavvisligt krav att bereda möjlighet till dess fulla utnyttjande för krigsmaktens behov. Härutinnan kunde förhållandet icke vara tillfredsställande, så länge bland rekvisitionsberättigade tvivel rådde, huruvida rekvisitionslagen vore tillämplig å ifrågavarande materiel.

I anslutning till vad sålunda anförts, har chefen för generalstaben överlämnat nytt förslag till ändringar i förutnämnda §§ av rekvisitionslagen ävensom förslag till viss ändring i § 3 av samma lag.

Över detta förslag hava underdåniga yttranden avgivits av samtliga förutnämnda myndigheter ävensom av inspektören för infanteriet, inspektören för kavalleriet, generalfälttygmästaren och inspektören för artilleriet, generalfältläkaren och generalintendenten. Frånsett ett par mindre detaljmärkningar hava samtliga myndigheter förklarat sig icke hava något att emot förslaget erinra.

§ 2 mom. 1.

Chefens för
generalstaben
nu föreliggande
förslag.

I § 2 mom. 1 har chefen för generalstaben föreslagit följande tillägg:

- a) kvarter för trupper — — — — — andra effekter;
- b) mat i — — — — — och slaktdjur;
- c) fartyg, båtar — — — — — och materiel;
- d) anspann med eller utan fordon och formän, hästar, fordon, sadel- och seltyg, automobiler med eller utan förare, lokomotiv, järnvägsvagnar och övrig järnvägsmateriel, materiel för fältbanor, lokomobiler, motorcyklar, velocipeder, skidor, snöskor m. m. samt materiel och personal för nämnda transportmedels skötsel, reparation etc.;

- e) vägvisare — — — — — och verkstäder;
 f) proviant — — — — — ävensom slaktdjur;
 g) bränsle — — — — — bivack;
 h) *elektrisk ström, bensin, sprit, fotogen, olja o. d. för fartyg, båtar, automobiler och motorer;*
 i) stenkol — — — — — materialier;
 k) vård hos — — — — — och hästar;
 l) annat, som kan behöva undantagsvis genom rekvisition anskaffas, såsom beväpnings- och utrustningspersedlar, läkemedel och förbandsmaterialier, *ammunition, krut, dynamit och andra sprängämnen, ballong-, flygmaskins-, luftskepps- och belysningsmateriel, apparater för trådlös telegrafi m. m., ävensom till biträde erforderlig personal.'*

Uti de över chefens för generalstaben först framlagda förslag av-
 givna yttrandena framställdes en del anmärkningar, vilka samtliga gingo
 ut på att ytterligare fullständiga uppräknigen av vad som må genom
 rekvisition anskaffas eller tagas i anspråk. Sålunda föreslog befälhava-
 ren för Dalregementet, att i punkt d) borde omnämnas jämväl motorer.
 Vidare påyrkades från ett par håll, att i samma punkt skulle upptagas
 sparkstöttingar, vilka inom vissa delar av landet användas i stor ut-
 sträckning, ävensom att i punkten måtte uttryckligen angivas, att allt
 däri uppräknat kunde tagas i anspråk med erforderligt tillbehör. Slut-
 ligen erinrade kommandanten i Boden, att det även borde nämnas något
 om de medel för drivkraft, som en utvecklad torvindustri framställde
 eller kunde komma att framställa, såsom torvkol, torvkolspulver, torvkoks
 och dylikt.

Anmärkningar
 mot förslaget.

Generalfältläkaren har uti sitt yttrande framhållit, att i punkten l)
 uttrycket »förbandsmaterialier» lämpligen borde utbytas mot »sjukvårds-
 materiel».

Samtliga dessa av generalstabschefen och hörda myndigheter fram-
 ställda förslag anser jag vara värda beaktande. Det synes mig emellertid
 kunna ifrågasättas, huruvida alla de i chefens för generalstaben ändringsför-
 slag avsedda förnödenheter böra upptagas i mom. 1 av § 2. Enligt mom. 3
 i samma paragraf skall nämligen i allmänhet vederbörande kommun ansvara
 för utgörande av rekvisition, som i mom. 1 avses. I sistberörda moment upp-
 räknade förnödenheter böra därför vara av den beskaffenhet i allmänhet,
 att kommunerna skäligen kunna göras ansvariga för deras presterande.
 Detta synes mig emellertid icke vara fallet med lokomotiv, järnvägs-
 vagnar och övrig järnvägsmateriel, materiel för fältbanor, ballong-

Departements-
 chefens ytt-
 rande.

flygmaskins-, luftskepps- och belysningsmateriel samt apparater för trådlös telegrafi.

Enligt min uppfattning bör § 2 mom. 1 erhålla följande lydelse:

1. Genom rekvisition må anskaffas eller tagas i anspråk:

a) kvarter — — — — — effekter;
 b) mat i — — — — — slaktdjur;
 c) fartyg — — — — — materiel;
 d) hästar, jordon. sadel- och seltyg, automobiler, (motorcyklar), lokomobiler, velocipeder, skidor, sparkstöttingar och snöskor, allt med erforderligt tillbehör, så ock personal för nämnda transportmedels skötsel samt materiel och personal för reparation av desamma;

e) vägvisare, budbärare, arbetsmanskap, materialier, verktyg och redskap för tillfälliga för krigsändamål erforderliga väg-, bro-, förbindelse-, befästnings- och andra arbeten jämte till sådana arbeten nödig mark samt byggnader och verkstäder;

f) proviant — — — — — slaktdjur;

g) bränsle — — — — — bivack;

h) förnödenheter för drift av kraft- och andra maskiner och värmeapparater av alla slag, såsom vatten, elektrisk ström, bränsle, smörjämnen m. m.;

i) erforderliga materialier för utrustning av krigsfartyg;

k) vård — — — — — hästar;

l) annat, som kan behöva undantagsvis genom rekvisition anskaffas, såsom beväpnings- och utrustningspersedlar, läkemedel och sjukvårdsmateriel, ammunition, krut, dynamit och andra sprängämnen, ävensom till biträde erforderlig personal.

§ 2 mom. 2.

Chefens för
 generalstaben
 förslag.

För detta lagrum har chefen för generalstaben föreslagit följande ändrade lydelse:

2. Genom rekvisition må ock tagas i anspråk: järnvägar och andra transportmedel, kanaler och slussverk, telegraf- och telefoninrättningar, elektriska kraftstationer, tryckerier, litografiska anstalter m. m., jämte till dylika anläggningar hörande personal och materiel.

Såsom motiv till detta förslag har chefen för generalstaben i sin första framställning anfört, att med införandet av elektrisk drift vid järnvägarna kunde uppstå behov av den ordinarie kraftkällans förstärk-

ning och att, om nämnda kraftstation bleve förstörd, kraft måste anskaffas från annat håll.

Att elektriska kraftstationer, tryckerier och litografiska anstalter göras till föremål för rekvisitionsrätten, finner jag mig böra tillstyrka. Vad de båda sistnämnda slagen av anläggningar angår, anser jag mig böra särskilt framhålla vikten av, att dessa kunna vid inträffande mobilisering tagas i anspråk för utförande av en hel del med själva mobiliseringen sammanhängande arbeten.

Departements-
chefens yt-
rande.

Enligt vad jag förut anfört, böra såsom föremål för rekvisitionsrätten även upptagas lokomotiv, järnvägsvagnar och övrig järnvägsmateriel, materiel för fältbanor, ballong-, flygmaskins-, luftskepps- och belysningsmateriel samt apparater för trådlös telegrafi, men böra dessa föremål däremot icke upptagas i mom. 1, när kommunen icke skäligen kan göras ansvarig för deras presterande. Sådant ansvar åligger kommunen emellertid icke beträffande de för närvarande i mom. 2 uppräknade föremål. Det synes mig därför lämpligt att i sistnämnda moment upptaga jämväl nyss uppräknade nya föremål.

Såsom föremål för rekvisitionsrätten torde i förevarande moment jämväl böra upptagas apparater för trådlös telefoni ävensom kraft-, kraftöverförings- och verktygsmaskiner av alla slag.

Det nuvarande uttrycket »järnvägar och andra transportmedel» torde lämpligen böra ändras till »järnvägar och andra transportanordningar». Därigenom torde tydligare framgå, att jämväl exempelvis lyft- och transportkranar samt andra mekaniska lossnings- och lastningsanordningar i hamnar m. m. äro föremål för rekvisitionsrätten.

Enligt min mening bör ifrågavarande mom. 2 avfattas sålunda:

2. Genom rekvisition må ock tagas i anspråk: järnvägar och andra transportanordningar, lokomotiv, järnvägsvagnar och övrig järnvägsmateriel, materiel för fältbanor, kanaler och slussverk, telegraf- och telefoninrättningar, apparater för trådlös telegrafi och telefoni, kraft-, kraftöverförings- och verktygsmaskiner av alla slag, elektriska kraftstationer, tryckerier, litografiska anstalter samt ballong-, flygmaskins-, luftskepps- och belysningsmateriel, allt med tillhörande personal och materiel.

§ 3.

För ifrågavarande paragraf har chefen för generalstaben föreslagit följande ändrade lydelse:

För åstadkommande av en såvitt möjligt jämn fördelning vid rekvisitionernas utgörande indelas riket, på sätt som av Konungen jäm-

Chefens för
generalstaben
förslag.

likt 13 § bestämmes, i rekvisitionsområden, varvid hänsyn tages ej mindre till de särskilda landsdelarnas tillgångar än ock till rikets administrativa indelning.

Denna indelning skall, då rekvisitionernas beskaffenhet sådant medger, läggas till grund för deras utgörande. Utan hinder därav äger dock, vad krigsskådeplatsen angår, *den därstädes förordnade militäre befälhavaren*, sedan rätt att göra rekvisition för honom inträtt, att i nämnda avseende utfärda nödiga bestämmelser.'

Departements-
chefens
yttrande.

Den i förevarande paragraf föreslagna ändringen innebär, att i stället för »högste befälhavaren» den å krigsskådeplats »förordnade militäre befälhavaren» skall äga utfärda nödiga bestämmelser angående rekvisitionernas utgörande. Då ändringen är föranledd av nu planlagda, i reglementen och förordningar redan i princip fastslagna bestämmelser för befälsförhållandena vid krig, finner jag mig böra tillstyrka densamma.

§ 7 mom. 3.

Chefens för
generalstaben
förslag.

För mom. 3 i denna paragraf har chefen för generalstaben föreslagit följande ändrade lydelse:

'3. För kanaler, slussverk, telegraf- och telefoninrättningar, *elektriska kraftstationer, tryckerier och litografiska anstalter m. m. ävensom för ballong-, flygmaskins-, luftskepps- och belysningsmateriel o. d.*, som tagas i anspråk, utgår ersättning enligt de i mom. 2 anförda grunder.'

Departements-
chefens
yttrande.

De i mom. 2 angivna beräkningsgrunder för bestämmande av vederbörlig ersättning äro — med undantag för militärtransporter efter fastställd taxa eller särskilda bestämmelser — dels den tid, under vilken rekvisitionsföremålet varit ägaren avhänt, dels ock den skada eller betydligare försämring, som samma föremål lidit.

För de i § 7 nu angivna förnödenheter torde andra beräkningsgrunder icke lämpligen kunna användas. Detsamma synes vara förhållandet med de i mom. 2 av § 2 i mitt förslag omförmälda transportanordningar, lokomotiv, järnvägsvagnar och övrig järnvägsmateriel, materiel för fältbanor, apparater för trådlös telegrafi och telefoni, kraft-, kraftöverförings- och verktygsmaskiner av alla slag, elektriska kraftstationer, tryckerier, litografiska anstalter samt ballong-, flygmaskins-, luftskepps- och belysningsmateriel. Vid sådant förhållande synes det mig följdriktigt att sammanföra dessa rekvisitionsföremål med de för närvarande i § 7 nämnda. På grund härav bör enligt mitt förmenande § 7 mom. 3 erhålla följande ändrade lydelse:

3. Enligt de i mom. 2 angivna grunder utgår jämväl ersättning för användandet av övriga i § 2 mom. 2 upptagna föremål för rekvisitionsrätten.

§ 8.

Chefen för generalstaben har föreslagit, att till § 6 fogas ett nytt moment så lydande:

'5. Ersättning för annan i § 2 d) omnämnd materiel, som tagits i anspråk, utgår enligt de nedan i § 7: 2 anförda grunder och gälla för övrigt i tillämpliga delar bestämmelserna i mom. 3 och 4 ovan.'

Chefens för
generalstaben
nu föreliggande
förslag.

§ 6 innefattar för närvarande bestämmelser angående den ersättning, som skall utgå vid rekvisition av i § 2 mom. 1 d) omförmälda föremål, d. v. s. anspann med eller utan fordon och formän.

Departements-
chefens yt-
rande.

Chefens för generalstaben förevarande förslag avser nu att reglera ersättningsskyldigheten för de nya föremål för rekvisitionsrätten, som skulle upptagas i förenämnda mom. 1 d). Enligt förslaget skulle ersättningen utgå enligt de i § 7 mom. 2 angivna grunder, d. v. s. med hänsyn till dels den tid, under vilken rekvisitionsföremålet varit ägaren avhänt, dels den skada eller betydligare försämring, föremålet lidit.

Vid en granskning av de i § 2 mom. 1 för närvarande uppräknade föremålen för rekvisitionsrätten framgår, att dessa bestå av antingen förnödenheter eller tjänstbarheter. Av de uppräknade förnödenheterna äro några av den beskaffenhet, att de kunna användas utan att därigenom förbrukas eller väsentligen försämrans, andra däremot icke. Till förra slaget höra i punkterna a) och e) omförmälda byggnader och mark, vidare i punkt c) omförmälda farkoster, i punkt d) omförmälda anspann och fordon, i punkt e) omförmälda verktyg och redskap samt i punkt k) omförmälda beväpnings- och utrustningspersedlar.

För användandet av verktyg och redskap samt nyssnämnda i punkt k) omförmälda persedlar, i förslaget upptagna under mom. 1), innehåller lagen icke någon bestämmelse. Meningen synes vara, att verktyg och redskap må användas utan ersättning och att, därest beväpnings- och utrustningspersedlar behövas, de skola för krigsmaktens räkning förvärvas, i följd varav § 9 eller § 10 skall vara beträffande dem tillämplig. Anledningen härtill är utan tvivel att söka i dessa persedlars jämförelsevis ringa värde.

För användandet av byggnader, mark och farkoster finnas bestämmelser givna i §§ 5 och 8. Av dessa framgår, att ersättning lämnas endast för direkt skada och i vissa fall för förlorad avkastning eller nytta, men däremot icke för själva begagnandet.

Beträffande anspann med eller utan fordon stadgar lagen i § 6 ersättning även för blotta begagnandet.

Enligt vad jag förut anfört, skulle nu i § 2 mom. 1 upptagas ytterligare följande förnödenheter, nämligen under d) sadel- och seltyg, automobiler (motorcyklar), lokomobiler, velocipeder, skidor, sparkstöttingar och snöskor, under h) förnödenheter för drift av kraft- och andra maskiner och värmeapparater av alla slag samt under l) sjukvårdsmateriel, ammunition, krut, dynamit och andra sprängämnen. Då de nämnda, under h) och l) upptagna förnödenheterna, med undantag av viss sjukvårdsmateriel, icke kunna användas utan att förstöras, erfordras icke någon bestämmelse om ersättning allenast för deras användande, utan bliver § 9 eller § 10 beträffande dem tillämplig. Vad angår sadel- och seltyg, velocipeder, skidor, sparkstöttingar och snöskor ävensom viss sjukvårdsmateriel, äro ju dessa förnödenheter relativt föga prisdyra och torde därför i fall av behov böra lösas enligt § 9 eller § 10, i analogi med vad som nu synes gälla i fråga om bevärnings- och utrustningspersedlar. Beträffande övriga ovan uppräknade förnödenheter, nämligen automobiler (motorcyklar) och lokomobiler bör däremot lagen reglera ersättningsskyldigheten för deras begagnande.

Fråga uppstår då, huruvida sistnämnda rekvisitionsföremål böra behandlas i analogi med farkoster, så att deras begagnande skulle få ske utan ersättning och staten endast vara skyldig gälda ersättning för direkt skada eller förlorad avkastning eller nytta, eller huruvida ersättning bör lämnas även för själva begagnandet. Chefen för generalstaben har uti sitt förslag anslutit sig till det senare alternativet och, i den mån myndigheterna uti sina tidigare utlåtanden härom yttrat sig, hava de jämväl varit av samma mening. I denna punkt kan jag emellertid icke dela den av myndigheterna uttalade uppfattningen. Givetvis bör gottgörelse lämnas för det avbräck i en bedriven rörelse, ifrågavarande föremåls tagande i anspråk för statens räkning kan komma att medföra för vederbörande ägare, likasom vid nyttjande av farkoster ersättning jämlikt § 8 av gällande lag skall utgå för den för innehavaren förlorade avkastning eller nytta. Men därutöver torde statens ersättningsskyldighet icke böra utsträckas. Jag anser således, att gottgörelse till vederbörande ägare här bör utgå på samma sätt som då det gäller farkoster. En följd härav blir, att ifrågavarande ersättningsbe-

stämmelser böra införas, icke i § 6, såsom generalstabschefen i konsekvens med sin uppfattning i sakfrågan föreslagit, utan i § 8. Sistnämnda § torde sålunda böra ändras därhän, att nuvarande mom. 2 och 3 sammanslås till ett moment, mom. 2, samt att mom. 3 erhåller följande lydelse:

3. *För användning av automobiler (motorcyklar) och lokomobiler utgår ersättning såväl för därå bevisligen uppkommen skada som för den för innehavaren förlorade väkastning eller nytta.*

§ 5 mom. 3.

I sammanhang med ovan av mig förordade ändringar i rekvisitionslagen torde jämväl böra vidtagas en ändring i lagens bestämmelser om skyldighet för enskilda att vid rekvisition utan ersättning tillhandahålla kvarter, stallrum m. m.

Enligt § 2 mom. 1 må genom rekvisition tagas i anspråk kvarter för trupper med befäl och vederlikar samt för andra, som äro vid krigsmakten anställda eller för dess räkning använda, stallrum för hästar och slaktdjur ävensom plats under tak i befintliga byggnader för materiel och andra effekter.

Närmare bestämmelser rörande rekvisition av kvarter återfinnas i § 5. Uti mom. 1 stadgas sålunda, att kvarter skall lämnas för tågande trupper och militärtransporter ävensom för till ortens försvar eller eljest därinom förlagda trupper och militära anstalter. Vidare föreskrives i mom. 2, att kvarter skall lämnas i mån av utrymme i tillgängliga hus och byggnader å all egendom såväl i stad som på landet. Slutligen stadgas i mom. 3, att kvarter för människor, stallrum för hästar och slaktdjur samt, i mån av behov, plats under tak för materiel och andra effekter skall lämnas utan betalning.

Av förenämnda stadganden framgår, att vederbörande kvartervärdar icke äga åtnjuta någon som helst ersättning av statsmedel för inkvarteringen, vare sig denna lämnas för längre eller kortare tid. För å hus och byggnader bevisligen uppkommen skada utgår dock ersättning jämlikt bestämmelserna i § 8 mom. 1.

Även om skyldigheten att tillhandahålla inkvartering i allmänhet icke kan anses verka mera betungande än förhållandena kräva, torde det dock vara uppenbart, att denna skyldighet i vissa fall kan för vederbörande kvartervärdar medföra icke blott avsevärda olägenheter utan

jämväl direkta kostnader. Särskilt torde detta vara förhållandet, då på grund av föreliggande omständigheter ett och samma kvarter måste tagas i anspråk under en längre tid. Under den nästlidet år anbefallda mobiliseringen till skyddandet av rikets neutralitet har å somliga orter inkvartering av befolkningen måst lämnas månader igenom. Hos Kungl. Maj:t hava också kvartervärdar å vissa orter gjort framställning om utbekommande av ersättning för dem av inkvarteringen förorsakade kostnader och besvär. Sålunda hava kvartervärdar å Gottland framhållit, att de måste hålla en del av de inkvarterade med linne, sängkläder och porslin, vilka persedlar försletes och måste nyanskaffas, ävensom att arbetsplatserna i logar och lador upptoges av de inkvarterade.

Att i varje fall, då inkvartering lämnas, härför utgiva ersättning av statsmedel, kan naturligtvis icke ifrågasättas, enär detta skulle för statsverket medföra högst avsevärda kostnader och dessutom icke kan anses vara av förhållandena påkallat. Däremot håller jag före, att en längre tids inkvartering kan under vissa omständigheter för vederbörande kvartervärdar medföra så avsevärda olägenheter och kostnader, att det måste anses vara med rättvisa och billighet överensstämmande, att ersättning härför av statsmedel utgår. Jag anser därför, att förenämnda stadganden i § 5 böra kompletteras med en bestämmelse, som möjliggör utbetalande av ersättning för lämnad inkvartering i de fall, då sådan kan anses vara av föreliggande omständigheter betingad.

Då ersättning för lämnad inkvartering endast torde komma att utgå i särskilda undantagsfall, synes det mig icke lämpligt att överlämna prövningen av i förevarande hänseende framställda anspråk åt den kommission, som jämlikt § 11 av lagen eljest har att pröva och bestämma fordringsbeloppen för utgjorda rekvisitioner. För vinnande av önskvärd enhetlighet i lagens tillämpning torde ersättningsanspråk av denna natur böra i varje särskilt fall underställas Kungl. Maj:ts prövning.

I anslutning till vad jag nu anfört, anser jag, att § 5 mom. 3 bör erhålla följande lydelse:

3. Kvarter för människor, stallrum för hästar och slaktdjur samt, i mån av behov, plats under tak för materiel och andra effekter lämnas utan betalning.

Pågår inkvartering under så lång tid, att särskilda kostnader eller avsevärda olägenheter därigenom åsamkas vederbörande kvartervärd, må dock ersättning utgå med belopp, som Konungen för varje särskilt fall bestämmer.»

Föredraganden uppläste härefter ett i enlighet med vad han anförde upprättat »*Förslag till lag om ändrad lydelse av § 2 mom. 1 och 2, § 3, § 5 mom. 3, § 7 mom. 3 samt § 8 mom. 2 och 3 i lagen den 24 maj 1895 angående skyldighet för kommuner och enskilda att fullgöra rekvisitioner för krigsmaktens behov*» samt hemställde, att detta förslag måtte genom nådig proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Till denna departementschefens, av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan täcktes Hans Maj:ts Konungen lämna bifall; och skulle till riksdagen avlätas proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Conr. Falkenberg.
